

orcid.org/0000-0003-3071-0938

Shahova O. Yu.,

orcid.org/0000-0003-4851-6631

Pasternak I. M.,

orcid.org/0009-0003-1125-2692

THE EXPERIENCE OF USING DIGITAL TOOLS IN A HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION

The article considers the use of digital tools through the prism of the peculiarities of organizing the educational process in higher military educational institutions and presents the authors' experience in using these tools during the preparation and conduct of training sessions with cadets of various specialties, taking into account the possibility of public presentation of information. The possibility of using various services, platforms, virtual laboratories, interactive quizzes, questionnaires, etc. In the professional training of future officers is analyzed. The features of using these tools are emphasized in view of the specifics of the educational process in higher military educational institutions: a variable number of hours for studying disciplines during the week, interruptions of the educational process due to unplanned business trips of future officers or events in which students are involved, the constant absence of some personnel from classes due to service, constant changes in the location of locations, etc. The results of a survey of the cadet community on the use of digital tools in the educational process are presented, which confirmed the need of stakeholders for expanded fields of application of these tools for professional training of military personnel. The personal experience of the authors has shown that game simulators, the Moodle distance learning platform, and feedback tools have proven to be effective. New specialized software for planning, calculation, and orientation on the terrain is being actively implemented. Further research will be aimed at identifying and ranking digital tools, and it is planned to prepare methodological materials and instructions on the use of these digital tools for both students and colleagues - scientific and pedagogical workers.

Key words: digital tools; professional military training; higher military educational institution, cadets; future officers.

Дата надходження статті: 21.05.2025 р.

Прийнято до публікації: 02.06.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Хом'юк І. В.

УДК 82(100):004.946:82-31-042.2(045)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi59.656>

Розман І. І.,

orcid.org/0000-0002-4951-0074

Бедевельська М. В.,

orcid.org/0000-0002-9788-0272

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ: ІНТЕРКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА СЛОВАЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розглядається аналіз ролі аналітико-синтетичного підходу в формуванні професійної та інтеркультурної компетентності здобувачів вищої освіти на прикладі вивчення англійської та словацької літератури. Наголошено, що сучасний фахівець у гуманітарній сфері має володіти не лише ґрунтовними знаннями з мови та літератури, а й здатністю до міжкультурної комунікації. Зауважено, що аналітико-синтетичний підхід є універсальним інструментом навчальної діяльності, який поєднує художній аналіз структурних елементів літературного твору (сюжету, образів героїв, композиції, стилістики, символіки) з подальшим

*© Розман І. І.

*© Бедевельська М. В.

синтезом отриманих результатів у цілісне розуміння єдиної концепції. Закцентовано увагу на важливості формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти з метою подальшого вдосконалення та використання у професійній діяльності. Обґрунтовано думку щодо вагомості розвитку інтеркультурного аспекту англійської та словацької літератури. Проведено порівняльний аналіз англійської та словацької літератур і виявлено як спільні риси (звернення до універсальних тем – любові, свободи, людської гідності), так і відмінності, зумовлені культурно-історичним контекстом. Зосереджено увагу на тому, що англійські твори мають значно ширшу критичну базу, яка полегшує роботу з ними, тоді як вивчення словацької літератури потребує додаткового культурологічного супроводу. Зазначено, що отримані результати можуть бути використані в методиці викладання зарубіжної та словацької літератури, у програмах міжкультурної підготовки та у формуванні академічної мобільності здобувачів.

Ключові слова: зарубіжна література, словацька мова, англійська література, здобувачі, аналітичний підхід, порівняльна характеристика.

Постановлення проблеми. Професійна компетентність здобувачів вищої освіти через упровадження інтеркультурного аспекту англійської та словацької літератур є малодослідженим фактом. З цієї причини поєднання аналітичного розбору та синтезу знань сприяє розвитку критичного мислення, глибокого розуміння тексту та культурної рефлексії. Порівняльний аспект та інтеграція літератур різних традицій формує здатність до міжкультурного діалогу, що відповідає сучасним вимогам європейського освітнього простору. Інтеркультурний підхід виходить із нерозривності мови, культури та художнього тексту. Література постає як носій культурних смислів, здатний формувати ціннісні орієнтири та комунікативні стратегії читача. Порівняння англійської та словацької традицій дає змогу простежити механізми культурної репрезентації та національної ідентичності [6].

Професійна компетентність у гуманітарній сфері охоплює не лише володіння іноземною мовою та знання літературного матеріалу, але й уміння інтерпретувати культурні коди, взаємодіяти в багатонаціональному середовищі [4].

Вивчення англійської та словацької літератур є потужним інструментом формування інтеркультурної свідомості майбутніх фахівців, особливо в контексті євроінтеграційних процесів [8].

Проблема нашого дослідження полягає у визначенні ролі аналітико-синтетичного підходу у формуванні професійної та інтеркультурної компетентності здобувачів вищої освіти через вивчення англійської та словацької літератури.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових досліджень і опублікованих праць із порушеної проблеми свідчить, що українсько-словацьку літературу вивчають Т. Ліхтей, Т. Суран, Н. Кобець; загальнонауковий підхід до інтеркультурності досліджує Maria Tymoczko, Douglas Robinson, István Kecskés, а освітній контекст Словаччини (англійська мова) – Eva Reid, яка зазначає, що «словацька освіта, включаючи викладання іноземних мов, переживає реформу навчальних програм. Хоча розвиток міжкультурної комунікативної компетенції вважається однією з ключових цілей викладання іноземних мов, останні дослідження показують, що більша частина навчального часу присвячена розвитку граматичних і словникових навичок, і що часто важко переконати вчителів англійської мови в тому, що викладання літератури як культури має бути головною метою» [7]. Douglas Robinson – американський академік із Translation Studies, один із ключових сучасних фахівців у галузі перекладу та інтеркультурних досліджень, автор численних праць, поєднує лінгвістичний, культурологічний та філософський підходи й суттєво вплинув на розвиток теорії та практики перекладу. Також István Kecskés – фахівець із міжкультурної прагматики: хоч публікує статті не тільки про англо-словацьку літературу, але його роботи – значущий внесок у розуміння міжмовної взаємодії та культурного контексту.

Мета статті полягає у висвітленні значення професійної компетентності здобувачів вищої освіти через інтеркультурний аспект англійської та словацької літератури.

Виклад основного матеріалу. На думку О. Гура, «професійна компетентність педагога – це рівень професійної підготовки, що забезпечує здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків діяльності, міру й основний критерій його відповідності вимогам професійної діяльності» [1, с. 45]. Це визначення підкреслює, що компетентність не зводиться лише до сукупності знань і вмінь, а включає готовність до їхнього практичного застосування в різних педагогічних ситуаціях.

Подібної позиції дотримувався й І. Зязюн, який наголошував, що професійна компетентність є поєднанням високого рівня культури, знань, умінь та особистісних якостей, що визначають ефективність педагогічної діяльності [2].

У цьому контексті поняття професійної компетентності стає ключовим критерієм ефективності педагогічної діяльності. Саме воно визначає, наскільки педагог відповідає сучасним освітнім вимогам, здатний до інноваційного мислення, міжкультурної комунікації та інтеграції в європейський освітній простір.

У зв'язку з цим інтеркультурний аспект англійської та словацької літератур є важливим чинником формування професійної компетентності майбутніх педагогів та літературознавців. Він дозволяє не лише простежити взаємовпливи національних і європейських культурних традицій, а й сформувати здатність до порівняльного аналізу художніх текстів, розуміння різних світоглядних систем і ціннісних орієнтирів.

Інтеркультурний аспект англійської та словацької літератури є одним з ефективних шляхів у їх вивченні. Розподіл тексту на структурні елементи та подальший синтез отриманої інформації забезпечує формування цілісного розуміння твору. Застосування цього підходу в закладах вищої освіти сприяє розвитку аналітичних умінь, критичного мислення та культурної компетентності здобувачів.

Вибір творів англійських і словацьких письменників зумовлений потребою здобувачів у порівняльному аналізі та розумінні різних культурних контекстів. І в англійській, і в словацькій літературі аналітико-синтетичний підхід дозволяє розбивати текст на структурні елементи (сюжет, персонажі, конфлікт, стильові особливості) та знову синтезувати загальне розуміння твору [3].

Здобувачі вчать логічно систематизувати інформацію, виділяти головне та взаємозв'язки між елементами. Аналізуючи художні твори, здобувачі застосовують порівняльний підхід, зіставляючи мотиви, художні засоби, ідеї в різних літературах.

Синтез допомагає робити власні висновки про значення твору та його культурний контекст. Щодо застосування в академічній діяльності потрібно зауважити, що обидві літератури добре підходять для есе, презентацій, аналітичних доповідей, де студенти поєднують розбір деталей і загальне бачення.

У творах словацьких письменників, наприклад у Павола Орсага Гвезу, аналізують національні мотиви та історичний контекст, а потім синтезують це, щоб побачити, як література відображає національну ідентичність.

Слід зауважити, що в сучасних дослідженнях інтеркультурних аспектів англійської та словацької літератури акцент робиться не лише на перекладацьких та освітніх практиках, а й на літературному синтезі. Важливою сферою аналізу є рецепція англійської літератури у творчості словацьких письменників.

Ми керуємось тим, що зокрема у творах Павола Орсага Гвездослава, класика словацького реалізму, можна відстежити опосередкований вплив англійської літературної традиції. Хоча Гвездослав переважно орієнтувався на словацький національний контекст, у його поезії та перекладацькій діяльності відчутна інтеркультурна взаємодія.

Аналізуючи національні мотиви та історичний контекст, дослідники наголошують, що словацькі письменники другої половини XIX – початку XX століття прагнули поєднати власний етнокультурний досвід із загальноєвропейськими тенденціями.

У цьому процесі англійська література була символом усталеної класичної традиції та водночас модернізаторським чинником.

У наукових студіях застосовується аналітико-синтетичний підхід: спершу здійснюється ґрунтовний аналіз використання національних мотивів (фольклорних образів, історичних алюзій, символіки природи), а далі виконується синтез – дослідники зіставляють словацький матеріал з англійською літературною моделлю.

Отже, інтеркультурний аспект у творчості Гвездослава та інших словацьких авторів відкриває можливість осмислити літературу як простір діалогу національного та загальноєвропейського. Англійська традиція тут функціонує як інтелектуальний орієнтир і культурний міст, що збагачує процес формування національної ідентичності Словаччини.

Англійська література посідала значне місце у процесі формування словацької інтелектуальної та культурної традиції XIX – початку XX століття. Творчість Шекспіра, Мільтона, Байрона та Шеллі стала джерелом натхнення для словацьких письменників, які прагнули поєднати власні національні мотиви з європейськими літературними моделями.

Особливо вагомим був вплив Вільяма Шекспіра, чий твори в словацькій культурі не лише були перекладені, а й активно інтерпретувалися в контексті національної боротьби та пошуку ідентичності. Саме Гвездослав здійснював переклади Шекспіра, що дозволяло словацькій аудиторії долучитися до універсальних тем – влади, справедливості, трагізму людського буття – крізь призму власної історичної долі.

Не менш важливою була рецепція англійської реалістичної традиції (Ч. Діккенс, В. Теккереї, Дж. Еліот), яка надихала словацьких авторів на створення соціально загострених образів. В англійській прозі вони бачили приклади літератури, що поєднує художність і суспільну критику.

Отже, англійська література у словацькому контексті виконувала подвійну роль: культурного взірця, як класична європейська традиція, та каталізатора національної ідентичності – словацькі письменники, використовуючи англійські мотиви, переклади та стилістичні прийоми, формували власну літературу як рівноправну частину європейського культурного процесу.

Завдяки цьому інтеркультурному діалогу твори словацьких письменників кінця XIX століття можна розглядати як синтез локального й універсального, де англійська література функціонує як потужний інтелектуальний ресурс. Як результат роботи, здобувачі глибше розуміють твори, а не тільки поверхнево читають, і розуміють структуру, ідею і стиль автора [3].

У такий спосіб в аналізі художніх творів використовують порівняння культур, що дозволяє бачити і різницю, і спільне між літературами різних країн, формуються навички роботи з первинним текстом і науковою літературою, що універсально для будь-якої мови та літературної традиції.

Для прикладу, для англійських письменників це може бути вплив британської класичної або романтичної традиції, для словацьких – національно-визвольні мотиви та локальний фольклор.

Ми акцентуємо на відмінності (особливості, труднощі, мовні бар'єри та доступність джерел) інтеркультурного аспекту англійської та словацької літератури.

По-перше, англійська література більш доступна у перекладах і дослідженнях, що полегшує аналітичну роботу; словацька література часто менш відома за межами країни: здобувачам складніше знайти академічні джерела, що ускладнює синтез знань.

По-друге, англійська література може мати широкий спектр стилів (від модернізму до постмодернізму), що вимагає від здобувачів гнучкості в аналізі.

По-третє, словацька література часто включає національні та історичні елементи, які вимагають додаткового культурного контексту для правильного розуміння, і це створює певну асиметрію в застосуванні аналітико-синтетичного підходу.

По-четверте, англійські твори часто акцентують на універсальних людських проблемах, що полегшує порівняння з іншими літературами, а словацькі тексти можуть містити локально специфічні теми (боротьба за національну ідентичність), що ускладнює їх інтеграцію в ширший аналітичний контекст без поглибленого вивчення історії і культури.

По-п'яте, до англійських творів існує багато сучасних критичних досліджень, що допомагає синтезувати власний аналіз, а словацькі тексти часто мають обмежену кількість англомовних джерел, що змушує студентів більше покладатися на власний аналітичний підхід, іноді без перевірки зовнішньої критики.

Кожна важлива справа мусить мати мотивацію для її реалізації. Отже, аналітико-синтетичний підхід універсально ефективний для обох літератур, адже допомагає здобувачам аналізувати структуру тексту та синтезувати знання. Однак його практична реалізація різниться: англійські твори легше вивчати через доступність джерел і глобальну популярність, тоді як словацькі тексти потребують більшої культурної та історичної підготовки.

Висновки. Отримані результати підтверджують потребу методологічного підходу до формування професійної компетентності здобувачів через інтеркультурний аналіз англійської та словацької літератури. Поєднання аналітичного розбору й синтезу інформації сприяє формуванню глибокого та цілісного розуміння художнього твору. Інтеграція культурного контексту дозволяє враховувати соціальні, історичні й культурні особливості обох літературних традицій та застосовувати академічні знання для написання есе, аналітичних доповідей, роботи на семінарських заняттях. Авторами зауважено, що англійські твори більш доступні в перекладах і наукових дослідженнях. Словацькі твори часто потребують додаткового культурного контексту та обмежені у критичній літературі. Незважаючи на різницю у джерельній базі та тематичних пріоритетах, обидві літератури дають можливість виховувати здатність до культурного діалогу, що є відповідною умовою для сучасного гуманітарія. Порушена у статті проблема багатоаспектна й потребує подальшого більш детального дослідження.

Список використаних джерел:

1. Гура О. І. Сутність професійної компетентності викладача ВНЗ. *Освіта України*. Київ. 2010. 256 с. URL: <https://surl.lt/fhksvb>
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. Київ-Черкаси: В-во ЧНУ, 2008. 352 с.
3. Шкіцька І. Ю. Аналітико-синтетичне опрацювання інформації. 2022 <https://surl.lt/zcdwoz>
4. Byram M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon, UK: Multilingual Matters, 1997 URL: <https://surl.li>
5. Bžochová-Wild J. *Slovak Literature in the European Context*. Bratislava: Veda, 2007.
6. Claire Kramsch, *Teaching Culture*, 2013. URL: <https://surl.li/hnypfd>
7. Eva Reid. *Intercultural Aspects in Teaching English at Primary Schools*. URL: <https://surl.li/mwkgdy>
8. Risager K. *Language and Culture: Global Flows and Local Complexity*. Clevedon: Multilingual Matters, 2006. URL: <https://surl.li/fomyqr>

References:

1. Hura, O. I. (2006). *Sutnist profesiinoi kompetentnosti vykladacha VNZ*. [The essence of the professional competence of a university teacher]. *Osvita Ukrainy*. Retrieved from <https://surl.lt/fhksvb> [in Ukrainian].
2. Ziazun, I. A. (2008). *Filosofia pedahohichnoi dii*. [Philosophy of pedagogical action]. V-vo ChNU. [in Ukrainian].
3. Shkitska, I. Iu. (2022). *Analitiko syntetychne opratsiuvannia informatsii* [Analytical and synthetic processing of information]. Retrieved from <https://surl.lt/zcdwoz> [in Ukrainian].
4. Byram, M. (1997) *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters, 1997. Retrieved from <https://surl.li> [in English].
5. Bžochová-Wild, J. (2007). *Slovak Literature in the European Context*. Veda.

6. Kramsch, C. (2013). *Teaching Culture*. Retrieved from <https://surl.li/hnypfd>
7. Reid, E. (n. d.). *Intercultural Aspects in Teaching English at Primary Schools*. Retrieved from <https://surl.li/mwkgdy>
8. Risager, K. (2006). *Language and Culture: Global Flows and Local Complexity*. Multilingual Matters. Retrieved from <https://surl.li/fomyqr> [in English].

Rozman I. I.,
 orcid.org/0000-0002-4951-0074
Bedevelskaya M. V.,
 orcid.org/0000-0002-9788-0272

PROFESSIONAL COMPETENCE IN EDUCATION: THE INTERACTIVE ASPECT OF ENGLISH AND SLOVAK LITERATURE

The article analyzes the role of the analytical-synthetic approach in the formation of professional and intercultural competence of higher education students using the example of studying English and Slovak literature. The authors determined that a modern specialist in the humanitarian field must possess not only thorough knowledge of language and literature, but also the ability to intercultural communication. It should be noted that the analytical-synthetic approach is considered as a universal tool of educational activity, combining a phased analysis of the structural elements of a work of art (plot, characters, composition, style, symbolism) with the subsequent synthesis of the obtained results into a holistic understanding of the author's concept. The emphasis is on the importance of forming professional competence of higher education students. The opinion on the importance of developing the intercultural aspect of English and Slovak literature is substantiated. The authors conducted a comparative analysis of English and Slovak literature and identified both common features (addressing universal themes – love, freedom, human dignity) and differences due to the cultural and historical context: the English tradition gravitates towards global issues and genre diversity, slovak – to national-historical motifs and folklore imagery. The focus is on the fact that English works have a much broader critical base, which facilitates work with them, while the study of Slovak literature requires additional cultural support. It is argued that the systematic application of the analytical-synthetic approach. It is noted that the results obtained can be used in the methodology of teaching foreign literature, in intercultural training programs and in the formation of academic mobility of students.

Key words: foreign literature, Slovak language, English literature, applicants, analytical approach, comparative characteristics.

*Дата надходження статті: 14.05.2025 р.
 Прийнято до публікації: 06.06.2025 р.
 Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Теличко Н.В.*

УДК 378.147:811.111'276.6
DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi59.657>

Boiko K. L.*,
 orcid.org/0000-0002-1154-5837

REFRAMING MARITIME ENGLISH TASKS FOR VIRTUAL LEARNING ENVIRONMENTS FOR FUTURE NAVIGATORS

The article addresses the problem of maintaining the quality and effectiveness of Maritime English instructions under wartime conditions and in the transition to virtual learning environments. The study highlights the challenges teachers and students face due to psychological, methodological, and technical limitations, as well as the need to preserve communicative and professional components of language training.

*© Boiko K. L.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>